

KİTABİYAT

Fernand Braudel, *Bellek ve Akdeniz. Tarihöncesi ve Antik Çağ*, Metis Yayınları, İstanbul 2007.
430 sayfa+36 Resim.

Ülkemizde en çok *II. Felipe Döneminde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası* adlı kitabıyla tanınan ünlü tarihçi Fernand Braudel (1902-1985), bu eserinde Akdeniz dünyasını tarihöncesi devirlerden Roma İmparatorluğu'nun sonuna kadar uzanan bir dönem içinde geniş bir perspektifle ele almaktadır. Aslında 1969'da yazmaya başladığı, fakat çeşitli aksilikler nedeniyle geciken ve nihayet 1998'de basılan kitap, birçok kültürün doğmasına tanıklık etmiş, birçok kültürü beslemiş ve hâlâ de besleyen bir coğrafyanın, tarihin karanlık dönemlerinden gelen serüvenine şahit olmak isteyenler için

oldukça iyi bir fırsat. Braudel eserini yazdığı 1969'dan beri, eskiçağ tarihi ve arkeolojide meydana gelen büyük değişiklikler ve ilerlemeler olmasına rağmen, editörler bunu hesaba katmış ve yeni bulgular ışığında ana metine dipnotlar koyarak güncelleştirme yoluna gitmişlerdir. Buna ilaveten Braudel'in akıcı üslubu ile kitap kolay okunmakta, hem araştırmacılar hem de konuya meraklı kişiler için Akdeniz'in köklü geçmişine genel bir giriş niteliği taşımaktadır. Eser iki kısma ayrılmıştır. Birinci kısımda: Denizi Görmek; Uygarlığa Giden Uzun Yürüyüş; Denizin İki Kez Doğumu; Birlik Yüzyılları: M.Ö. 2500-1200 Arasında Doğu Akdeniz; M.Ö. 12.-8. Yüzyıllar Arasında Her Şey Değişti başlıklı 5 alt bölüme ayrılmıştır. Bu kısımda Braudel tarihöncesi devirlerden M.Ö. 8. yüzyılda antik Yunan kültürünün ortaya çıkmasından hemen öncesine

kadar olan zaman dilimini ele almaktadır. Kolonizasyonlar veya Bir Tür Amerika'nın Keşfi (M.Ö. 10.-6. Yüzyıllar); Yunan mucizesi; Roma Akdeniz'in Tamamından Fazlası Hâline Geliyor alt bölümlerinde oluşan İkinci Kısım'da ise yazar antik Yunan ve Roma uygarlıklarını çeşitli siyasal, sosyal ve ekonomik özellikleriyle incelemektedir. Eserin kapsadığı uzun zaman dilimi itibarıyla ana konulara değinen Braudel, başlıklardan da anlaşılacağı üzere, olaylara ve kronolojiye dayalı klasik tarih yazımının dışında bir üslup sergilemektedir ve bu yönüyle 20. yüzyılın en büyük tarihçilerinden biri sayılmaktadır. Kültürel antropoloji, sosyoloji vb. bilim dallarından yararlanarak yazdığı eserlerinde görülen karşılaştırmalı tarih ilkesi *Bellek ve Akdeniz*'de de kendini göstermektedir. Aynı zamanda ünlü Annales Okulu'nun bir üyesi olarak insanlık tarihini geniş kapsamıyla, tarihçilerin belirlediği geleneksel sınırları kaldırarak ve sosyo-ekonomik dinamiklere ağırlık vererek inceleme yolunu seçen Braudel'in bu g perspektifli tarih yaklaşımı, tanıttığımız kitabı için de

geçerlidir. Geleneksel tarih anlayışının dışında, Mısır'dan Roma'ya Akdeniz'deki tüm antik uygarlıkları bir geniş bir tarih panoraması içinde sunan tarihçi, daha ziyade sosyo-kültürel olgulara yer veren bir üslubu benimsemiştir. Antik çağın kilometre taşları denebilecek siyasi olay ve savaşlara doğrudan değinmeyen, antik çağ tarihinin geleneksel kronolojik ayrımlarını kullanmayan Braudel, bunların yerine sosyolojik ve ekonomik gelişmelerin yönlendirdiği, coğrafyanın da buna katıldığı bir bölümlenmeyi tercih etmiştir. Bu tercihten ötürü, eser olayların kronolojik sırayla ardı ardına dizildiği kuru tarih anlatımı yerine, olaylara tarihsel dizimin dışında bakan, olayların sıralamasına değil de sosyo-ekonomik gelişmelere dayalı bir tarihi anlatmayı seçtiği için, antik çağa farklı bir gözle bakmamızı isteyen bir çalışma ile karşılaşırız. Braudel bununla da yetinmeyip, Yunan ve Roma'yı gereğinden fazla yüceltmekten kaçınıp, Mısır, Fenike, Mezopotamya vb. doğu uygarlıkları ile aynı kulvara koymuş ve bunları Akdeniz ortak paydası altında birleştirmeyi başarmıştır.